

Алла Юрїївна **КІРИК**

доктор філософії з права, доцент кафедри, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0729-5986>

e-mail: Kirykalla@gmail.com

Віталія Анатоліївна **РОМАНЮК**

к.ю.н., доцент, старший викладач, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5297-5235>

e-mail: r.vitalia.a@gmail.com

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті досліджено розвиток туристичної політики Європейського Союзу. Встановлено, що ЄС має повноваження підтримувати, координувати та доповнювати дії держав-членів в туристичній сфері. Визначено, що через недостатню компетенцію в ЄС немає органу, який би безпосередньо займався питаннями розвитку туризму в державах-членах, але деякі питання, пов'язані з туризмом, знаходяться в компетенції інституцій. Запропоновано для більш ефективного досягнення цілей ЄС в галузі туризму запровадити спільну туристичну політику та створити орган, який би відповідав за туристичний сектор.

Ключові слова: туризм, Європейський Союз, туристична політика, Лісабонська угода, компетенція Союзу

ВСТУП

Туризм є одним із найбільших і швидкозростаючих секторів у світі, що приносить економічні, соціальні та екологічні вигоди мільйонам людей. Він є важливою економічною діяльністю, яка позитивно впливає на економічне зростання та зайнятість в Європі. Туризм також стає все більш важливим аспектом у житті європейських громадян, дедалі більше з яких подорожують як для відпочинку, так і для бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вивченню питань регулювання туристичної політики Європейського Союзу (ЄС) присвячено роботи таких науковців: М. Саміллери, Ж. Естол, Х. Фонт, В. Зігунова, І. Зігунової, О. Краєвської, Д. Мозгової, С. Павлюк. Варто зазначити, що питання розвитку туристичної політики в ЄС є недостатньо вивченим, а тому потребує досліджень.

МЕТА статті – дослідження еволюції туристичної політики ЄС та з'ясування особливостей сучасного розвитку його туристичної політики.

Відповідно до поставленої мети **завданням** є: проаналізувати розвиток туристичної політики з моменту створення ЄС; окреслити засади формування туристичної політики ЄС; визначити сучасний стан і перспективи розвитку туристичної політики ЄС.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття базується на законодавстві зарубіжних країн, працях зарубіжних вчених. У дослідженні застосовано методи аналізу, синтезу та узагальнення, а також низку інших методів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для країн ЄС туризм залишається галуззю, що розвивається з погляду ВВП та зайнятості. Так, туризм є одним із найважливіших видів діяльності в ЄС, і той факт, що туристичний сектор є таким важливим, вимагає його ефективного управління.

Як наднаціональний політичний та економічний союз, ЄС засновано Маастрихтським договором, що набув

чинності в 1993 р. Відтоді правова база, передбачена цим Договором, неодноразово змінювалася. Остання версія договорів, відома як Лісабонська угода, набула чинності в 2009 р. Установчі договори, а саме Договір про ЄС і Договір про функціонування ЄС (ДФЄС), є основою для функціонування ЄС [1].

З моменту заснування ЄС питання туризму розглядалося частково на європейському рівні, а вжиті заходи вживалися в контексті інших політичних сфер і лише тією мірою, в якій це вважалося необхідним для досягнення цілей інших політик. На практиці це стало перешкодою для втручання ЄС в туристичний сектор.

Слід зазначити, що повноваження ЄС обмежені, оскільки діє лише в межах повноважень, наданих йому державами-членами установчими договорами. Повноваження, непередані ЄС, залишаються за державами-членами. У такому разі застосовується принцип пропорційності: зміст і форма дій ЄС не повинні перевищувати того, що необхідно для досягнення цілей Договорів [1].

Крім того, відповідно до принципу субсидіарності ЄС діятиме лише тоді і настільки, наскільки цілі запропонованих заходів не може бути достатньою мірою досягнуто державами-членами, але може бути краще досягнуто на рівні ЄС [1]. Метою принципу субсидіарності є забезпечення прийняття рішень в інтересах громадян і шляхом постійних перевірок, забезпечення того, щоб заходи на рівні ЄС було виправдано у світлі можливостей на національному, регіональному чи місцевому рівнях. Цей принцип нерозривно пов'язано з принципом пропорційності.

Дотримуючись цих принципів, Договори розрізняють три типи компетенції у сферах політики ЄС: виключну, спільну та допоміжну.

Відповідно до виключної компетенції лише ЄС може видавати закони та ухвалювати юридично обов'язкові акти, тоді як роль держав-членів обмежено застосуванням закону. До виключної компетенції належать: митний союз; правила конкуренції на внутрішньому ринку; монетарна політика єврозони; торгові та міжнародні угоди; морські рослини та тварини відповідно до спільної рибальської політики [1].

У рамках спільної компетенції як ЄС, так і держави-члени можуть видавати закони та ухвалювати юридично обов'язкові акти, однак держави-члени здійснюють свою компетенцію тісно мірою, в якій ЄС не виконав свою компетенцію або вирішив припинити її здійснення. До спільної компетенції належить найбільша кількість питань: внутрішній ринок; працевлаштування та соціальні питання; економічна, соціальна та територіальна єдність; сільське господарство; рибальство; навколишнє середовище; захист прав споживачів; транспорт; транс'європейські мережі; енергія; питання безпеки та справедливості; громадське здоров'я [1].

Стосовно допоміжної компетенції, ЄС має компетенцію здійснювати дії для підтримки, координації або доповнення дій держав-членів, не заміняючи тим самим їхню компетенцію в цих сферах. До допоміжної компетенції належить: охорона здоров'я; промисловість; культура; туризм; освіта, молодь і спорт; цивільний захист та адміністративне співробітництво [1].

Варто відзначити, що саме Лісабонський договір уповноважив ЄС підтримувати, координувати та доповнювати дії держав-членів. У сфері туризму той факт, що ЄС отримав компетенцію підтримувати, координувати та доповнювати, означає, що ЄС не може вживати СА-мостійних заходів у сфері туризму, але заходи повинні мати допоміжний, координаційний або доповнювальний характер для будь-яких національних правил. Компетенція ЄС в галузі туризму стала новацією Лісабонського договору. Зокрема, з п. 1 ст. 195 ДФЄС впливають рамки та загальні цілі діяльності Союзу у сфері туризму. Діяльність ЄС включає на першому рівні створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, а на другому – зміцнення співпраці між державами-членами, зокрема шляхом обміну належною практикою. Співпраця між державами-членами шляхом обміну досвідом у справах туризму здійснюється на їхній розсуд, і від держав-членів залежить, чи співпрацюватимуть вони та в якому обсязі вони співпрацюватимуть та обмінюватимуться інформацією стосовно належної практики [1].

Так, втручання ЄС є обмеженим, оскільки він може надати підтримку, лише якщо держави-члени взяли на себе ініціативу стосовно застосування належної практики. Допоміжна регуляторна компетенція, передана ЄС, вимагає наявності та підтримки відповідної національної компетенції, принаймні до певної міри. Держави-члени залишають за собою право виступати з ініціативами стосовно розроблення національної туристичної політики, залишаючи ЄС конкретну сферу діяльності, яка діє на підтримку та вживає заходів, які доповнюють туристичну політику, вже встановлену державою-членом.

Через недостатню компетенцію ЄС в його туристичному секторі немає жодного офіційного органу, який би спеціально займався питаннями розвитку туризму в державах-членах. На рівні ЄС туризм належить до компетенції Європейського парламенту та Європейської комісії.

В Європейському парламенті діє Комітет з транспорту і туризму, який відповідає за координацію політики окремих країн-учасниць у сфері туризму. Європейський парламент бере участь у діяльності Співтовариства у сфері туризму з вісімдесятих років, і завдяки його зусиллям статтю про туризм включено до консолі-

дованої версії Договору про ЄС [2].

В Європейській комісії ситуація також поступово розвивалася. До 1989 р. присвячений транспорту генеральний директорат відповідав за туризм. Після цього створено декілька генеральних директоратів, які займаються туристичною політикою та фінансуванням ЄС для туризму: Генеральний директорат внутрішнього ринку, промисловості, підприємництва та малого та середнього бізнесу, що відповідає за туристичну політику і Генеральний директорат регіональної та міської політики, який разом з державами-членами керує Європейським фондом регіонального розвитку, який забезпечує основну частину фінансування ЄС для туризму [3]. Важливим органом, що працює під егідою Комісії, є Консультативний комітет зі співробітництва у сфері туризму, який створено на основі Рішення Ради ЄС, є форумом для консультацій та координації, де представники держав-членів і Комісії обмінюються інформацією та обговорюють питання, пов'язані з туристичною політикою та наданням послуг для туристів. Його можна розглядати насамперед як орган консультацій та співпраці, але він також займається, наприклад, закупівлею послуг для туристів [4].

Слід зазначити, що з моменту створення ЄС можна прослідкувати все більший інтерес до внеску туризму в зайнятість в Європі. В одному зі своїх повідомлень Європейська комісія запропонувала рамки для дій і заходів для стимулювання європейського туристичного сектора та отримала підтримку від Ради ЄС [5]. Спираючись на це, Комісія розпочала низку заходів та дій. Як прямий наслідок цієї стратегії варто згадати: запуск порталу для просування Європи як туристичного напрямку та щорічне святкування Європейського туристичного форуму з 2002 р., організоване спільно з країною, яка головує в Раді ЄС.

Крім того, з 2001 р. Комісія опублікувала кілька повідомлень, в яких вона встановлювала свої керівні принципи політики стосовно розвитку туристичного сектору. У Повідомленні від 19 жовтня 2007 р. «Порядок денний для європейського сталого та конкурентоспроможного туризму» описується, як сталий розвиток може забезпечити довгострокову конкурентоспроможність туризму та розписано трирічні підготовчі дії [6]. Повідомлення від 30 червня 2010 р. «Європа – перше місце призначення світового туризму: нова політична основа для європейського туризму» аналізує фактори, що визначають конкурентоспроможність європейського туристичного сектору та перешкоди на шляху його сталого розвитку [7]. Повідомлення від 7 листопада 2012 р. «Впровадження та розвиток спільної візової політики для стимулювання зростання в ЄС» спрямоване на збільшення потоків туристів із третіх країн через спільну візову політику [8]. Питання сприяння сталому зростанню та конкурентоспроможності прибережного та морського туризму висвітлено у Повідомленні від 20 лютого 2014 р. «Європейська стратегія для більшого зростання та зайнятості в прибережному та морському туризмі» [9].

Своєю туристичною політикою Комісія прагне підтримати позицію Європи як провідного напрямку, водночас максимізуючи внесок галузі у зростання та зайнятість та сприяння співпраці між країнами ЄС, зокрема шляхом обміну передовою практикою [10]. Крім того, вона через діяльність структурних фондів здійснює

діяльність щодо розвитку туризму у державах-членах ЄС. До основних структурних фондів ЄС, що надають активну допомогу в розвитку туризму, слід віднести Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд, Європейський фонд управління сільським господарством, Європейська комісія подорожей, Європейський інвестиційний банк та інші [11, с. 208].

Можна відзначити, що усвідомлення важливості туристичного сектору та бажання гарантувати лідерство Європи як найкращого світового туристичного напрямку спонукали європейські інституції розробити політичний підхід та нормативну базу, щоб спрямувати держави-члени до спільних цілей і принципів і заохочувати до скоординованих дій.

Фактично, за час існування ЄС розроблено багато програм та ініціатив для розвитку туристичного сектору. Кожна з таких програм чи ініціатив стосується окремої проблематики в туризмі, наприклад однією з найвідоміших є ініціатива «EDEN – European Destinations of Excellence», яку зосереджено на просуванні передових європейських туристичних напрямів, нових або ще маловідомих напрямків, які поважають принципи стійкості [12]. EDEN – це давня ініціатива в туристичному секторі, яку започатковано в 2007 р. Основною метою ініціативи є підвищення обізнаності та підтримка менш популярних напрямів, які хочуть стати зразком для залучення сталого туризму на міжнародному рівні.

Ще однією важливою ініціативою є «Calypso», яку спрямовано на соціальний туризм і зосереджено на туризмі для людей похилого віку, молоді, малозабезпечених сімей та людей з обмеженою мобільністю. Завдяки цій ініціативі ЄС підтримав створення платформи *e-Calypso*, яка об'єднує попит і пропозицію для соціально інклюзивного туризму [13].

Наразі два документи від 2022 р. складають основу туристичної політики ЄС: Європейський порядок денний для туризму до 2030 р. (ухвалено Радою ЄС у вигляді висновків у грудні) та Шлях переходу до туризму (опубліковано Європейською Комісією в лютому) [14, 15].

Європейський порядок денний для туризму до 2030 р. є баченням розвитку туризму в ЄС. Він містить багаторічний робочий план, який підтримує Європейську комісію, країни-члени та зацікавлені сторони в тому, щоб зробити туризм більш стійким, екологічно чистим і цифровим. Порядок денний базується на «Шляху переходу для туризму», який включає заходи в 27 тематичних сферах від стратегічного управління до екологічної та цифрової трансформації до стійкості та інвестицій.

Документ містить бачення майбутнього, яке включає впровадження зеленої та цифрової трансформації туризму, яка має базуватися на співпраці між зацікавленими сторонами з різних секторів та державними та приватними організаціями на місцевому, національному та союзному рівнях; підвищення професійних навичок та підвищення гнучкості бізнесу, що призведе до покращення стійкості та збалансованості туристичного сектору.

З огляду на велику кількість туристичних програм та ініціатив, які розроблено в ЄС, можна відзначити, що туризм є важливим джерелом розвитку в Європі, як і в багатьох інших країнах світу, завдяки його позитивному впливу на економіку, суспільство та культуру.

Сучасна туристична індустрія ЄС переживає потужне відновлення після наслідків пандемії. Однак саме тоді,

коли туристична галузь почала оговтуватися від пандемії, війна в Україні завдала нового удару по відновленню. Хоча наслідки пандемії ще неподолані, війна сповільнює зростання і створює додатковий тиск на економіку. Туристичний бізнес стикається зі зростанням цін на енергоносії, продукти харчування та інші ресурси, а висока вартість життя тисне на купівельну спроможність людей.

Проте, якщо аналізувати дані Євростату, можна відзначити, що у першій половині 2023 р. кількість ночей, проведених у туристичних закладах держав-членів ЄС, досягла найвищого рівня за останнє десятиліття, що свідчить про помітне відновлення показників галузі в багатьох країнах-членах [16]. Туризм становить майже 10 % ВВП ЄС та забезпечує роботою близько 23 млн осіб [17]. Незважаючи на те, що туризм є одним із найважливіших європейських економічних секторів, інституції ЄС серйозно не розглядають туризм як такий, оскільки зараз є лише обмежена туристична політика ЄС, передбачена ст. 195 ДФЄС, коли інституції тільки мають третій рівень компетенції у цій сфері [18, с. 47].

Включення туризму до повноважень стосовно підтримки та доповнення діяльності держав-членів означає, що ЄС не може вжити жодних рішучих дій, оскільки ініціатива належить державам-членам. ДФЄС навіть прямо забороняє гармонізацію законодавства, пов'язаного з туризмом, на рівні ЄС. Для регулювання окремих питань туризму, наприклад захисту туристів-споживачів, застосовуються інші правові основи, наприклад ст. 169 ДФЄС про зближення законодавства у сфері захисту прав споживачів [1].

Так, для більш ефективного досягнення цілей ЄС в галузі туризму, які полягають у створенні сприятливого середовища для розвитку туристичного бізнесу та сприянні співпраці між державами-членами, є необхідність перенесення туризму до спільної компетенції. Такі зміни дадуть можливість здійснити законодавчу уніфікацію, яка зменшить розбіжності, що спостерігаються в аспектах контролю якості, поведження з туристами та класифікації засобів розміщення.

Незважаючи на те, що ЄС є одним із найкращих туристичних напрямків у світі, інші ринки продовжують розвиватися. Тому туризм в ЄС, як і будь-який інший важливий економічний сектор, слід розглядати більш інтегровано [18, с. 21]. Зараз туризм не є основним політичним пріоритетом для ЄС, і хоча різні його фонди може бути застосовано для підтримки діяльності, пов'язаної з туризмом, немає ні єдиного джерела фінансування, присвяченого виключно туризму, ні єдиного органу.

Варто підтримати пропозицію європейських політиків, які з огляду на безпрецедентні виклики, з якими стикається ЄС, зокрема у сфері туризму, пропонують створити Європейське агентство з туризму, яке буде відповідальне за туристичний сектор [19]. Агентство надаватиме ЄС та його державам-членам інформацію та конкретні дані про поточну ситуацію в туристичному секторі та відіграватиме вирішальну роль у врегулюванні криз. Такі дані дадуть змогу сформулювати більш комплексні стратегії на основі аналізу інформації, пов'язаної з туризмом. Крім того, агентство також виступатиме каталізатором для просування Європи як туристичного напрямку. Відповідно можна говорити про два можливих напрями діяльності агентства, а саме євро-

пейський та міжнародний. Варто відмітити, що в межах ЄС агентство сприятиме обміну найкращим досвідом та підтримуватиме зацікавлені сторони у прийнятті обґрунтованих рішень зі зміцнення їхньої туристичної політики. Крім того, агентство зможе надавати технічну та адміністративну підтримку малим і середнім підприємствам, покращуючи їхній доступ до фінансових інструментів ЄС. З міжнародного погляду завданням агентства буде просування європейського бренду в третіх країнах.

ВИСНОВКИ

Виходячи з проведених досліджень, розвиток туристичної політики в ЄС можна умовно поділити на три етапи:

I етап: 1993-2000 рр. Туристична політика не розглядається як самостійна в ЄС, а розглядається в контексті інших політик.

II етап: 2001-2019 рр. Становлення туристичної політики ЄС та віднесення її до допоміжної компетенції. Туристична політика все ще є відповідальністю держав-членів, але ЄС доповнює та підтримує заходи держав-членів. Загалом діяльність ЄС включає сприяння конкурентоспроможності та розвитку компаній у секторі, а також сприяє співпраці між державами-членами. На цьому етапі інституції ЄС розробляли дії і заходи для стимулювання європейського туристичного сектора. Усі туристичні політики та ініціативи, розроблені ЄС, можуть добровільно впроваджуватися державами-членами. Після набуття чинності Лісабонської угоди Європейська комісія створила туристичну стратегію ЄС, яка визначає основні цілі туристичної політики ЄС. Крім того, Комісія запустила різні проекти та ініціативи для фінансової підтримки туризму в ЄС. Інші інституції також вирішували низку питань, пов'язаних із туризмом, та приймали різноманітні нормативно-правові акти у сфері туризму.

Список використаних джерел

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями від 25.03.1957 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06W
2. Committee on Transport and Tourism. *Committees European Parliament* URL: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/tran/home/highlights>
3. Departments and executive agencies. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies_en
4. Council Decision of 22 December 1986 establishing a consultation and cooperation procedure in the field of tourism. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31986D0664>
5. Commission Communication to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - Working together for the future of European tourism. COM/2001/0665 final. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52001DC0665>
6. Communication from the Commission Agenda for a sustainable and competitive European tourism, Brussels, 19.10.2007. COM(2007) 621 final. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0621>
7. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Europe, the world's No 1 tourist destination – a new political framework for tourism in Europe. Brussels, 30.6.2010. COM(2010) 352 final. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0352>
8. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Implementation and development of the common visa policy to spur growth in the EU. Brussels, 7.11.2012. COM(2012) 649 final. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0649>
9. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A European Strategy for more Growth and Jobs in Coastal and Maritime Tourism. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0086>
10. Special Report 27/2021: EU Support to tourism - Need for a fresh strategic orientation and a better funding approach. *European Court of Auditors*. URL: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_27/SR_EU-invest-tourism_EN.pdf
11. Мозгова Д.Р., Зігунова І.С., Зігунов В.М. Досвід країн ЄС в організації регулювання туристичною діяльністю. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 1(7).

III етап: з 2020 р. і дотепер. На третьому етапі туризм розглядається у контексті взаємозв'язку між екологічною стійкістю та економічним розвитком. Туристична політика все більше розглядається як діяльності, яка здатна сприяти глобальному зростанню економіки завдяки його взаємодоповнюваності з іншими видами економічної діяльності, тобто його внесок у ВВП, створення робочих місць тощо. Однак справжня важливість туризму, окрім сприяння зростанню економіки, полягає у здатності спричиненого туризмом економічного зростання впливати на економічний і соціокультурний прогрес суспільства, покращуючи якість життя населення. Ризики з якими стикнувся туристичний сектор ЄС змушує його йти у напрямі перенесення туристичної політики до спільної компетенції. Розробляються багаторічні робочі плани, такі як «Європейський порядок денний для туризму до 2030 року» та «Шлях переходу до туризму», які мають за мету зробити туризм більш стійким, екологічно чистим і цифровим.

Отже, через виклики, з якими стикається ЄС у туристичному секторі, є потреба у розробленні спільної туристичної політики та створенні Європейського агентства з туризму. Проведення таких дій є не лише амбітною пропозицією, але й гострою необхідністю, оскільки таким способом буде функціонувати стабільне середовище для діяльності галузі загалом. Спільна туристична політика, яка уніфікує імідж сектору загалом, є необхідним кроком у процесі європейської інтеграції, беручи до уваги не лише поточну важливість туризму в багатьох європейських країнах, а також його потенціал розвитку в інших країнах, де він може стати одним з економічних двигунів зростання. Крім того, спільна туристична політика ЄС відіграватиме ключову роль в економічній стабільності ЄС і підвищенні загальної конкурентоспроможності ЄС на світовій арені.

12. The EDEN initiative. *European Commission*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/awards-and-outreach-activities/eden_en
13. Calypso means tourism for all. *Publications Office of the European Union*. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a1887a07-91be-4ac5-b190-6360523180bc>
14. Council conclusions on European Agenda for Tourism 2030. Council conclusions (adopted on 01/12/2022). URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15441-2022-INIT/en/pdf>
15. Tourism transition pathway – Co-creation and co-implementation process. *European Commission*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-tourism-transition/tourism-transition-pathway_en
16. EU tourism at a decade high in the first half of 2023. *Eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230915-1>
17. En Europe, le tourisme retrouve son niveau d'avant-Covid (pour le meilleur et pour le pire). *France 24*. URL: <https://www.france24.com/fr/europe/20230823-en-europe-le-tourisme-retrouve-son-niveau-d-avant-covid-pour-le-meilleur-et-pour-le-pire>
18. Andrés, J.P.; Ladeiras, A.L.; Culic, D.; Gini, M. For a New Eu Integrated Tourism Policy: Europe – 27 Countries, One Destination. EPICAH – Effectiveness of Policy Instruments for Cross-Border Advancement in Heritage. 2019. URL: https://projects2014-2020.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1556119954.pdf
19. Fostering European Tourism by creating a EU Tourism Agency. *Cláudia Monteiro de Aguiar*. URL: <https://claudiamonteirodeaguiar.eu/fostering-european-tourism-by-creating-a-eu-tourism-agency/>

References

1. Consolidated versions of the Treaty on the European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union with protocols and declarations dated March 25, 1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06W (in Ukrainian).
2. Committee on Transport and Tourism. *Committees European Parliament* URL: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/tran/home/highlights>
3. Departments and executive agencies. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies_en
4. Council Decision of 22 December 1986 establishing a consultation and cooperation procedure in the field of tourism. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31986D0664>
5. Commission Communication to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - Working together for the future of European tourism. COM/2001/0665 final. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52001DC0665>
6. Communication from the Commission to the European Parliament, Brussels, 19.10.2007. COM(2007) 621 final. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0621>
7. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Europe, the world's No 1 tourist destination – a new political framework for tourism in Europe. Brussels, 30.6.2010. COM(2010) 352 final. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0352>
8. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Implementation and development of the common visa policy to spur growth in the EU. Brussels, 7.11.2012. COM(2012) 649 final. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0649>
9. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A European Strategy for more Growth and Jobs in Coastal and Maritime Tourism. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0086>
10. Special Report 27/2021: EU Support to tourism - Need for a fresh strategic orientation and a better funding approach. *European Court of Auditors*. URL: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_27/SR_EU-invest-tourism_EN.pdf
11. Mozhova D.R., Zihunova I.S., Zihunov V.M. Experience of EU countries in the organization of regulation of tourist activities. *Current issues in modern science*. № 1(7) 2023. (in Ukrainian).
12. The EDEN initiative. *European Commission*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/awards-and-outreach-activities/eden_en
13. Calypso means tourism for all. *Publications Office of the European Union*. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a1887a07-91be-4ac5-b190-6360523180bc>
14. Council conclusions on European Agenda for Tourism 2030. Council conclusions (adopted on 01/12/2022). URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15441-2022-INIT/en/pdf>
15. Tourism transition pathway – Co-creation and co-implementation process. *European Commission*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-tourism-transition/tourism-transition-pathway_en
16. EU tourism at a decade high in the first half of 2023. *Eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230915-1>
17. En Europe, le tourisme retrouve son niveau d'avant-Covid (pour le meilleur et pour le pire). *France 24*. URL: <https://www.france24.com/fr/europe/20230823-en-europe-le-tourisme-retrouve-son-niveau-d-avant-covid-pour-le-meilleur-et-pour-le-pire>
18. Andrés, J.P.; Ladeiras, A.L.; Culic, D.; Gini, M. For a New Eu Integrated Tourism Policy: Europe – 27 Countries, One Destination. EPICAH – Effectiveness of Policy Instruments for Cross-Border Advancement in Heritage. 2019. URL: https://projects2014-2020.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1556119954.pdf
19. Fostering European Tourism by creating a EU Tourism Agency. *Cláudia Monteiro de Aguiar*. URL: <https://claudiamonteirodeaguiar.eu/fostering-european-tourism-by-creating-a-eu-tourism-agency/>

Alla KIRYK

PhD in Legal Sciences, Associate Professor of department, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0729-5986>

e-mail: Kirykalla@gmail.com

Vitaliia ROMANIUK

PhD in Legal Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5297-5235>

e-mail: r.vitalia.a@gmail.com

DEVELOPMENT OF TOURISM POLICY IN THE EUROPEAN UNION

The development of the European Union's tourism policy is studied. The types of the Union's competence (exclusive, joint and auxiliary) are considered. It is noted that the Union's competence in the field of tourism is an innovation of the Lisbon Treaty, which states that the EU has been empowered to support, coordinate and complement the actions of Member States in the tourism sector, i.e. the Union will not take independent action in this area. It is established that, due to the lack of competence in the tourism sector, the European Union does not have any official body that would directly deal with the development of tourism in the Member States, but some issues related to tourism are within the competence of the European Parliament and the European Commission. It is noted that recent years have confirmed the interest of the Union institutions in tourism policy. The main messages and programs of the European Commission, which set policy guidelines for the development of the tourism sector, are considered. Two documents from 2022, which form the basis of the EU tourism policy, are analyzed: Council conclusions on European Agenda for Tourism 2030 and the Tourism transition pathway – Co-creation and co-implementation process. It is noted that tourism accounts for almost 10% of the Union's GDP and employs about 23 million people, but despite being one of the most important sectors of the European economy, tourism is not seriously considered. At present, the European Union has only auxiliary powers, i.e., the ability to supplement, support and coordinate the actions of the Member States, without the possibility of harmonizing the legislation of the Member States in the field of tourism. It is proposed that in order to achieve more effectively the Union's objectives in the field of tourism, which are to create a favorable environment for the development of tourism business and to promote cooperation between Member States, in particular in the exchange of goods and practices, a common tourism policy should be introduced and a body responsible for the tourism sector should be established. It has been proven that a thriving tourism industry will increase the overall competitiveness of the European Union on the world stage.

Keywords: tourism, European Union, tourism policy, Lisbon Agreement, competence of the Union